

Bildung in het onderwijs

Het woord *Bildung*, dat letterlijk 'vorming' betekent, wortelt in de Duitse Verlichting maar is in de loop der tijd op verschillende manieren gedefinieerd. Er is steeds meer steun voor de roep om meer eigentijdse *Bildung* binnen het onderwijs te brengen. Onder eigentijdse *Bildung* verstaan wij een persoonlijke, brede, bewuste en betrokken vorming:

- Het is *persoonlijk*, omdat het gaat over de eigen houding in de samenleving en het eigen perspectief op de wereld. Daarom beschikt elke persoon uiteindelijk over het eigenaarschap van zijn of haar eigen *Bildung*.
- Een *brede* vorming slaat op de ontwikkeling van een persoon als geheel. Niet alleen de verwerving van kennis is belangrijk maar de volledige ontwikkeling van een ieder, zoals ontwikkeling op gebieden als ethiek, creativiteit, zelfkennis, empathie en expressie.
- De vorming is *bewust* omdat de persoon zichzelf persoonlijke doelen stelt, nastreeft middels actieve zelfreflectie en zo nodig aanpast en doorontwikkeld.
- De *betrokken* vorming duidt op het ontwikkelen van de persoon in en met het oog op de samenleving van nu. *Bildung* wordt in wisselwerking met medemensen en met de leefomgeving gerealiseerd. De vorming heeft dus niet slechts het eigen welzijn op het oog, maar ook die van de medemens.

Waarom is Bildung zo belangrijk?

Het belang van *Bildung* wordt steeds duidelijker, zo staat *Bildung* bijvoorbeeld hoog in de Strategische Agenda Hoger Onderwijs. Ook staat *Bildung* steeds vaker centraal in onderwijsgerelateerde conferenties (zoals de conferentie 'Bildung en techniek in het onderwijs van de toekomst', dat de Hogeschool Utrecht op 29 augustus 2015 organiseerde, de 'Landelijke bildungconferentie 2015' die op 1 oktober 2015 door de internationale school voor wijsbegeerte (ISVW) werd georganiseerd en de voor 2017 geplande internationale vijfdaagse workshop 'Bildung and ego-development: a mutual clarification of perspectives') en ook in onderwijsboeken duikt *Bildung* steeds vaker op (zoals in de boeken '... En denken: Bildung voor leraren' (2012) en 'Waar, goed en schoon onderwijs' (2015), beide uitgegeven door het ISVW, en het in de loop van 2016 te verschijnen boek 'Moderne Bildung' van filosoof Joep Dohmen). Daarnaast zijn er verschillende initiatieven om *Bildung* een actievere rol te geven binnen het onderwijs. Wij stimuleren deze ontwikkeling, en willen graag met alle partijen werken aan het volgende toekomstbeeld:

- De persoonlijk, breed, bewust en betrokken gevormde persoon is in staat zich actief te verhouden tot zichzelf, zijn of haar omgeving, de samenleving en de wereld eromheen. Zo kan ieders volle potentie worden ontwikkeld.
- *Bildung* komt ten goede aan de samenleving als geheel, aangezien mensen door *Bildung* worden ondersteund om de rol te vinden waar zij bij uitstek floreert. Deze ontwikkeling zorgt voor intrinsieke motivatie, met verhoogde innovatie, creativiteit en daadkracht tot gevolg heeft.
- De persoon die zichzelf actief kan verhouden tot de moderne- en steeds complexere wereld kan zich hierin ook beter bewegen en ontwikkelen. Zo kan Nederland vooruitlopen in de mondialisering en ontwikkeling van de wereld.
- Met meer *Bildung* sluit het onderwijs beter aan op de dynamiek van de arbeidsmarkt. Daar wordt steeds meer waarde gehecht aan duurzaamheid, persoonlijke groeiprocessen en maatschappelijke betrokkenheid.

Studenten en scholieren kunnen zich op allerlei manieren ontwikkelen op het gebied van *Bildung*. Binnen het curriculum kan een meer persoonlijke en bewuste manier van onderwijs erg helpen in de ontwikkeling van elk individu. Voorbeelden daarvan zijn ervaringsgericht onderwijs, het oefenen in zelfreflectie en dialoog, ruimte voor persoonlijk contact met de onderwijzer en begeleiding bij creatieve

processen. Buiten het curriculum van hun opleiding kunnen studenten en scholieren activiteiten ondernemen die bijdragen aan hun ontwikkeling. Voorbeelden daarvan zijn het leveren van een actieve bijdrage in studenten-, studie- of sportverenigingen, extracurriculaire stages lopen, studieperiodes in het buitenland doormaken of relevante bijbanen uitoefenen. *Bildung* is dus niet: “naast je studie van alles mogen doen”, maar persoonlijke, brede, bewuste en betrokken vorming daarbinnen en omheen.

Obstakels

Hoewel *Bildung* steeds vaker genoemd wordt als doelstelling van het onderwijs, zijn er nog een aantal obstakels die deze ontwikkeling problematiseren.

- Faciliteren van persoonlijke ontwikkeling - Bildung binnen het onderwijs
 - Onder andere door de hoge werkdruk onder docenten en een gebrekkige aandacht voor de ontwikkeling van onderwijsvisie is er onvoldoende ruimte voor persoonlijke feedback, interactief onderwijs en persoonlijke uitdaging binnen het onderwijs. Daarnaast dwingt het huidige financieringsmodel scholieren en studenten sneller te studeren in plaats van beter. Hierdoor wordt binnen het onderwijs een groot gemis ervaren als het gaat over de persoonlijke ontwikkeling.
- Flexibiliteit van het onderwijs - Bildung buiten het onderwijs
 - Maatwerk binnen het onderwijs ontbreekt. Rigide onderwijsprogramma's waarbij grove meet- en toetsbare eisen zwaarder wegen dan de persoonlijke ontwikkeling van het individu staat de intrinsieke motivatie in de weg. Voorbeelden hiervan zijn het bindend studieadvies (BSA) en de harde focus op de prestatieafspraken tussen de onderwijsinstelling en de overheid. Studenten en scholieren krijgen hierdoor te weinig ruimte en worden niet gemotiveerd zich extracurriculair te ontwikkelen.
- Een verbeterende informatievoorziening
 - De informatievoorziening voor de personen die zich willen ontwikkelen naast hun studie is nog niet overal vindbaar. Het is moeilijk te identificeren waar kansen liggen voor een bredere ontwikkeling en welke passen naast de reguliere studie.

Hoe nu verder?

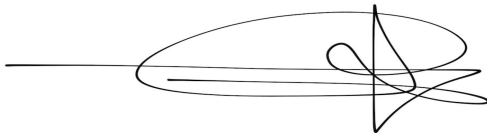
Dit manifest is in de eerste plaats een uitnodiging om samen te werken aan een verbeterslag in ons onderwijs, zodat *Bildung* onderdeel wordt van de ontwikkeling van de volgende generatie. Zo kan Nederland vooruitlopen in de steeds meer mondiale, digitale en complexe wereld op gebieden als innovatie, ondernemerschap en creativiteit.

Enkele oplossingen die wij voor ons zien:

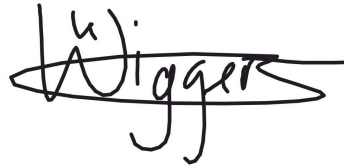
- Faciliteren van persoonlijke ontwikkeling - Bildung binnen het onderwijs
 - Binnen het curriculum zien we graag meer aandacht en ruimte voor de persoonlijke ontwikkeling van studenten en scholieren. Studenten en scholieren moeten worden uitgedaagd en gemotiveerd om leiding te nemen over hun eigen ontwikkeling. Docenten spelen hierin een cruciale rol. De werkdruk onder docenten moet omlaag, de aandacht voor de ontwikkeling van onderwijsvisie moet omhoog en de focus moet weer naar het geven van kwalitatief, uitdagend en persoonlijk onderwijs.
- Flexibiliteit van het onderwijs - Bildung buiten het onderwijs
 - Het onderwijs moet zich richten op een persoonlijke, brede, bewuste en betrokken vorming en daar zijn flexibele leerroutes voor nodig. Er moet meer flexibiliteit zijn bij het samenstellen van de opleiding. Zo kan het onderwijs de ruimte bieden voor studenten en scholieren om ook extracurriculair *Bildung* op te zoeken.

- Een verbeterende informatievoorziening
 - Door studenten en scholieren, maar ook de onderwijsinstellingen zelf, beter te informeren over de mogelijkheden en het belang van persoonlijke ontwikkeling wordt het voor studenten en scholieren makkelijker om zich extra-curriculair te ontwikkelen.

Wij, NJR, LSVb, JOB, ISO, CNV Jongeren, LKvV en De Bildung Academie, vragen aan de overheid en de onderwijsinstellingen om samen met ons te werken aan *Bildung* binnen het onderwijs. Met deze handreiking willen we het onderwijs in Nederland een volgende stap laten zetten zodat haar studenten en scholieren zich in hun volle potentie kunnen ontwikkelen.



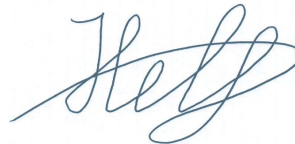
Michiel Steegers
Nationale Jeugdraad
NJR



Kim Wiggers
Jongeren Organisatie Beroepsonderwijs
JOB



Stefan Wirken
Landelijke Studentenvakbond
LSVb



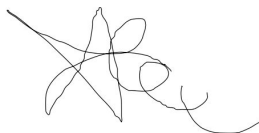
Mark Helfrich
De Bildung Academie



Linde de Nie
Interstedelijk Studenten Overleg
ISO



Ruben Hoekman
Landelijke Kamer van Verenigingen
LKvV



Alex Lodder
Christelijk Nationaal Vakverbond Jongeren
CNV Jongeren